

Nagyszüleim mesélték – családi történet a kommunista korszakból

Hány pillanat van egy életben, ami elkísér a sírig? Egy simogatás talán, s néhány fájó ütés, nyári alkonyat szép emléke, hószag a karácsonyban, valaki mosolya, templom hűvöse... Nos, az én őseimnek nem sok adatott meg a szép emlékekből, inkább a fájó ütésekből kaptak sokat.

1944. November végén magyar férfiakat „soroltak be” a háború utáni helyreállító munkára. Aki a regisztráció során ruszinnak, szlováknak vagy esetleg ukránnak vallotta magát, azt nem vitték el. A férfiak gyalog fegyveres kísérettel vonultak Szolyvára, a gyűjtőtáborba. A kommunista diktatúra erősebb volt a nép akaratánál. A háború utáni időkben 1948 őszén a kommunisták megkezdték az emberek javainak begyűjtését a „közösbe”. Kolhozokat alapítottak, a gazdagabb emberek jószágait és gépeit bevonták a kolhozba. Az ateista kommunisták elvették az egyházi javakat, épületeket és saját célokra használták fel. A háború után Sztálin vezetésével, ami mozdítható volt tönkretették és az emberek földön futóvá váltak. Nem számított a család, a kiskorú gyerekek sokasága. Akkortájt a kommunista diktatúrának nagy jelentősége volt. A szlogen: „aki nem velem, az ellenem”. A parancsot nem teljesítő embereket száműzték a faluból, a Szovjetunió különböző részeire. Az embereket a gulágokban éjjel-nappal, éhen-szomjan dolgoztatták, míg össze nem estek. Sokan nem tértek haza, de aki mégis túlélte, az örökre meglett nyomorítva.

A dédnagyapám (apai nagyapai ágon), Paksi Zsigmond Dezső magyar katona volt a II. Világháborúban. Uzon völgyében szolgált távbeszélősként. Fogságba esett, készültek elvinni őt a lágérbá. Az orosz katonák kutyákkal kísérték őket egy falun keresztül. Hátramaradt a sorban és az orosz katonák figyelmetlenségének jóvoltából sikerült egy udvarra felszaladnia. Keresztül a kerteken az egyik háznál talált egy kemencét és abba bebújt. Az orosz katona a szuronyos puskájával megdöfte többször is a kemencét, de nem sikerült eltalálnia őt. A sor haladt tovább, a katona látta, hogy a menet elhalad és abbahagyta a keresést. Abba a faluba kóborolt a mezőkön keresztül, több heti járás után sikerült hazatérnie. Az otthona se nyújtott számára biztonságot, mivel a faluba sok volt a besúgó, akik kiadták volna. Az erdőben csinált magának egy földbe vájt bunkert, ahol sokáig meghúzta magát. „Az éhség nagy úr”. Az erdőben bogyókon élt, de az éhség hazakötelezte a faluba, a kárpátaljai Kisdobronyba. Jótevői pedig itt bújtatták továbbra őt.

Az üknagyapám, Paksi Dezső (Zsigmond apja) nyolc évet húzott le a lágerba. De ez nem minden! A másik fia a Don kanyari ütközetben elesett, máig nem tudjuk, hogy pontosan hol halt meg. Annyi forrásunk van, hogy a szüleinek küldtek egy levelet, amiben az állt, hogy a szeretett fiuk hősi halált halt.

Nagyszüleim elbeszélése szerint Csapot (határközeli város) bombázták és sok magyar katona itt ragadt. Az emberek menekültek amerre tudtak, főleg a Tiszán keresztül, de soha nem tértek haza. Azt is elmondták a nagyszüleim, hogy a faluban a magyar katonák elrejtöztek a kukoricagórében, de a kommunista besúgók lelövelték őket az orosz katonákkal. Ezt a faluban élő idős emberek megerősítették. Egy igaz történet is elterjedt a környéken, mégpedig az, hogy a mostani kertünk környékén, az orosz katonák lelőtték a magyarokat, akiket a kommunisták súgtak be és úgy vájták el őket, mint a kutyákat.

Nagymamám apját (Bitai Józsefet) szintén elhurcolták a lágerbe. Szolyván gyűjtötték őket össze. A lágerben éjjel-nappal dolgoztatták őket. Nagyon sok ember meghalt. Néha kaptak egy-egy szappant és kockacukrot, amit elcseréltek a közelben lakó falusi emberekkel, ha sikerült kiszökniük. A kabátzsebében mindig ott volt a kis Bibliája, amit mindig olvasott. Egy dohányzó társa meglátta ezt és elakarta tőle cserébe venni, hogy abba tekerje be a dohányt, mivel ott nem tudtak szerezni papírt. Ő viszont nem cserélte volna el semmiért, mert ez jelentette számára a lelki erőt. A dédnagyapám erős és derék ember volt. Sokszor kellett pakolnia, ha szerencséje volt, akkor lisztet, ilyenkor a csizmaszárába szórt egy keveset és így sütötte meg a varjú fiókákat, amit a fészekből szedett ki. „Nagy ünnep volt az, ha varjút ehettem”. Két hétig főzött egy lólábat csalánlevéllel, amit ott talált. Ő eszes és talpraesett ember volt, így sikerült túlélnie ezt a borzalmas 8 évet. Hazatért a szülőfalujába, Kisdobronyba a négy gyerekéhez és feleségéhez. A feleségének is nehéz sorsa volt, mivel egyedül kellett a gyerekeket felnevelnie.

Nagymamám (anyai ágon), Szijjártó Sarolta nagygejőci lakos visszaemlékezve elmesélt egy történetet, amit az ő férjétől hallott. A történet az üknagyapámról és testvéreiről szól. A két fiút betoborozták, el kellett menniük a gyűjtőtáborba. Lánytestvérük ezt meghallván kigondolta, hogy kiszökteti a testvéreit. Kenyeret sütött és bort vitt, amiből megkínálta az őrt. Az őr egy kicsit elvesztette a józanságát, így a fiuk időt nyertek. Sikerült elbújniuk az őr figyelmetlensége miatt. Sokáig bujdostak az erdőben. Hazafelé tartva a viharban az egyik fiúnak ráesett a fa a lábára. Sikerült hazatérniük, de a lábát amputálni kellett, így egész életében rokkant maradt.

A nagyszüleimnek, dédszüleimnek sokat jelentett a haza. Szerettek volna hírt hallani a forradalomról. Ilyenkor este besötétítettek és a legnagyobb némaságban hallgatták a rádiót, nehogy valaki más is meghallja és besúgja őket.

Minden magyar embernek nagy szívfájdalom hallani és átélni ezt. Dicsőség a hősi halált halt a katonáknak! Rokonaik még ma se tudják hol nyugszanak nevetlen sírjukban. A kommunista diktatúra emberek millióinak a sorsát megpecsételte, de ők tudták a parancsot, a legszentebb parancsot. Tanuljuk mi is meg! „Itt élned, s halnod kell”.